

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

---

## Svunna världar

Braskén, Kasper

*Published in:*  
Åbo Underrättelser

Published: 16/01/2023

*Document Version*  
Accepted author manuscript

[Link to publication](#)

*Please cite the original version:*

Braskén, K. (2023). Svunna världar. *Åbo Underrättelser*. <https://abounderrattelser.fi/svunna-varldar/>

### General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

### Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

# Svunna världar

**Kasper Braskén 16.01.2023 05:00**

Sedan anfallskriget mot Ukraina inleddes har synen på Ryssland och rysk historia ändrat radikal. De som hoppades på att landet skulle utvecklas mot ett mer demokratiskt och liberalt håll fick se sig bittert besvikna. Detta gällde inte minst historiker och andra rysslandskännare.

När jag sommaren 2022 talade med en renommerad professor vid Yale University som specialiserat sig på Rysslands och Sovjetunionens historia, beskrev hon situationen som en fullständig identitetskris för hennes yngre och äldre kolleger. Hon hade själv under flera decennier forskat årligen i ryska arkiv och rest land och rike för sin forskning. Nu visste hon inte om hon någonsin skulle kunna återvända. Så länge Rysslands nuvarande terroristiska linje kvarhålls, förblir arkiven stängda för västerländska forskare.

Dagens fokus ligger naturligtvis på nyheterna från fronten, men med tiden blir anfallskrigets konsekvenser allt djupare och mer mångfacetterade. Det som ofta förbises i diskussionerna är att Ryssland och de ryska arkiven inte enbart lagrar material som berör Rysslands eller Sovjets historia. Jag har själv som forskare vid Åbo Akademi under flera års tid regelbundet forskat vid det "Ryska Statliga Arkivet för Social och Politisk Historia" (RGASPI) i Moskva. Trots det nationalistiskt klingande namnet är det ett av världens mest globala arkiv.

Det grundades för att bevara material om den internationella kommunistiska rörelsen. En internationell stab i Moskva byggde upp de gigantiska samlingarna fram tills andra världskrigets slut. De hade globala ambitioner och man skapade en världsomspännande organisation som systematiskt samlade in rapporter, brev, foton, biografier och vittnesmål från alla världens hörn. Miljontals dokument strömmade in via hemliga kanaler från Asien, Latinamerika, Nordamerika, Afrika, Mellanöstern, Australien, Europas alla nationer, inklusive Skandinavien och Finland.

Många andra arkiv från denna tid var även internationella eller globala, men de lagrade främst material som berörde officiella utrikesrelationer mellan länder. Arkivet jag berättar om idag hade ett helt annat fokus. Källorna handlade naturligtvis om kommunistiska partier och fackföreningar, men arkivet var även intresserat av konkurrenterna (dvs. andra socialistiska rörelser) och egentligen allt som fick arbetarna och folket ut på gatorna. De var ute efter material om vanliga arbetare och deras politiska engagemang. Arkivet innehåller otroliga samlingar om olika revolutioner, proteströrelser, strejker, solidaritetskampanjer, demonstrationer, om koloniala folk som kämpade för sin frigörelse och självständighet, radikala kvinnorörelser, anti-krigsrörelser och antifascistiska rörelser från världens olika delar.

När de ryska stridsvagnarna rullade över gränsen den 24 februari 2022, stängdes inte bara dörrarna till Rysslands historiska källor, utan även till alla dessa svunna världar som berättar om den globala arbetarklassens politiska engagemang. De togs åter som gisslan av samtiden. De ryska arkivens frihetstid varade endast knappt 30 år. Nu är

läget som under sovjettiden och inga västerländska historiker kan göra vetenskapligt kritisk forskning som grundar sig på ursprungliga källor och dokument.

Varje gång jag besökte arkiven i Moskva, tänkte jag: ”man vet aldrig, det här blir kanske min sista chans” – och bunkrade upp med så mycket dokumentkopior som möjligt. Det ger tillfälligt andrum, men bara tillfälligt. Möjligheterna att göra ny forskningen om globala sociala rörelser begränsas starkt, och på obestämd tid. Putins försök att kontrollera världshistorien går alltså även via arkiven – och det kan i värsta fall ha långtgående konsekvenser för vår kunskap om 1900-talets globala sociala rörelser.

**Kasper Braskén**

Historiker, Åbo Akademi